

F. t. beslutn. vedr. den kriminelle lavalder m.v.

Beslutningsforslag nr. B 12. Fremsat den 10. marts 2005 af Peter Skaarup (DF), Kim Christiansen (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Christian H. Hansen (DF), Pia Kjærsgaard (DF), Morten Messerschmidt (DF) og Hans Kristian Skibby (DF)

Forslag til folketingsbeslutning

om nedsættelse af den kriminelle lavalder til 12 år, om indførelse af kriminalretspleje og ungdomsdomstole for unge i alderen 12-18 år samt om yderligere anvendelse af samfundstjeneste

Folketinget pålægger regeringen at fremsætte forslag om at nedsætte den kriminelle lavalder til 12 år, at etablere den nødvendige kriminalretspleje, at etablere en særlig ungdomsdomstol til behandling af kriminelle forhold begået af unge i alderen 12-18 år samt at sikre, at samfundstjeneste i videre omfang end i dag anvendes for de unge.

De foranstaltninger, som ungdomsdomstolen skal kunne idømme unge mellem 12 og 18 år, skal være de samme, som i dag kan foretages for unge mellem 15 og 18 år; dog skal samfundstjeneste tages i anvendelse som sanktion i betydelig videre omfang, end tilfældet er i dag.

Bemærkninger til forslaget

Baggrund for forslaget

Forslagsstillerne er af den opfattelse, at kriminalitet begået af unge i aldersgruppen 12-18 år skal behandles på en ny og anderledes måde, end det sker i dag.

Den kriminelle lavalder er 15 år, hvilket betyder, at ingen under 15 år kan retsforfølges. I dag overdrages unge under 15 år, der har begået kriminalitet, til de sociale myndigheder.

Forslagsstillerne har tidligere fremsat et beslutningsforslag med nogenlunde samme sigte som nærværende beslutningsforslag. Det henvises til beslutningsforslag B 37 fra 2000-01, se Folketingstidende 2000-01, forhandlingerne side 2348 og tillæg A side 2063 og 2077.

Beslutningsforslaget pålægger regeringen at gøre fire ting:

- at nedsætte den kriminelle lavalder til 12 år,
- at etablere en særlig ungdomsdomstol til behandling af kriminelle forhold begået af unge i alderen 12-18 år,
- at tilvejebringe den nødvendige kriminalretspleje som følge af nedsættelsen af den kriminelle lavalder samt
- at styrke anvendelsen af samfundstjeneste for unge.

Samfundstjenesten skal have til formål at sikre, at unge kriminelle ikke vender tilbage til kriminalitet. Unges kriminalitet er i mange tilfælde udtryk for, at forældrene har givet op og ikke længere magter at opdrage deres børn. Samfundstjeneste må derfor gerne have et element af opdragelse i sig.

Bemærkninger til forslagets fire hovedpunkter:

Kriminal lavalder:

Forslagsstillerne mener, at kriminalitet begået af unge i aldersgruppen 12-18 år skal kunne føre til en sanktion. Derfor skal den kriminelle lavalder nedsættes til 12 år. Der er mange eksempler på kriminalitet begået af unge under 15 år, som burde have medført en sanktion. Nogle unge under 15 år bliver i dag udnyttet af unge over 15 år til at begå kriminalitet, fordi de ældre kan argumentere med, at den unge under 15

år ikke kan straffes. For eksempler på begået kriminalitet begået af unge under 15 år henvises til beslutningsforslag B 37 fra 2000-01, hvori der er nævnt en række eksempler.

Ungdomsdomstol:

Derudover mener forslagsstillerne, at der skal oprettes ungdomsdomstole, der skal bedømme kriminalitet begået af unge i alderen 12-18 år.

En ungdomsdomstol vil give de unge retsgarantier i kraft af en forsvarer, hvilket ikke er tilfældet i dag, for så vidt angår unge mellem 12 og 15 år. I dag overdrages en ung under 15 år til de sociale myndigheder og underkastes foranstaltninger, selv om den unge måske er uskyldig.

En ungdomsdomstol skal tage stilling til skyldsspørgsmålet og ud fra en individuel og konkret vurdering af forseelsens omfang beslutte en sanktion. Finder ungdomsdomsstolen, at den unge er uegnet til en sanktion, anvises eller overdrages den unge til de sociale myndigheder. Der vil derfor kun blive tale om en strafferetlig sanktion, såfremt ungdomsdomstolen finder den unge egnet hertil.

En ungdomsdomstol er et godt valg, fordi en sådan vil få stor rutine og indsigt i at give den kriminelle en særlig behandling, der kan være med til at sikre, at den unge kriminelle hurtigt kommer ud af den kriminelle løbebane.

Ungdomsdomstole findes i en række europæiske lande som Belgien, England, Frankrig, Grækenland, Irland, Italien, Luxembourg, Portugal, Spanien, Tyskland og Østrig samt i USA og Canada. Der henvises til bilag 1, hvor de enkelte lande er beskrevet. Undtaget er Canada, der beskrives nedenfor.

Forslagsstillerne vil gerne pege på den canadiske model som et eksempel på, hvordan en ungdomsdomstol kan organiseres.

I Canada har sager mod unge kriminelle mellem 12 og 18 år siden 1984 været behandlet ved særlige ungdomsdomstole (Youth Courts), der fungerer parallelt med de almindelige domstole. Opbygningen af domstolene kan variere noget, idet den retlige regulering

dels sker på føderalt niveau i lov om unge lovovertrædere (Young Offenders Act) og dels på provinsniveau. I praksis er ungdomsdomstolene dog enten etableret som afdelinger ved de almindelige domstole eller som selvstændige domstole.

Som hovedregel bliver unge kriminelle dømt ved de særlige ungdomsdomstole, men der kan af dommeren eventuelt træffes bestemmelse om, at sagen skal overføres til de almindelige domstole. Det kan bl.a. ske i tilfælde, hvor den unge var mellem 16 og 18 år på gerningstidspunktet og står tiltalt for manddrab eller forsøg herpå eller for en alvorlig seksualforbrydelse. Overførelse kan også ske, hvis den unge har udvist gentaget voldelig adfærd. I tilfælde af overførelse afgøres sagen, herunder strafudmålingen, efter den canadiske straffelov (Criminal Code) i stedet for den særlige lov om unge lovovertrædere.

Retspleje:

Det er forslagsstillernes tanke, at der skal udformes en særlig retspleje, der skal regulere behandlingen af kriminalitet begået af unge mellem 12 og 18 år, herunder valg af straffesanktioner.

Det er forslagsstillernes opfattelse, at straffesanktionerne over for unge i aldersgruppen 12 til 18 år kan være advarsel, bøde eller samfundstjeneste eller bestå af sociale initiativer, f.eks. en indsats i hjemmet, et tilbud om efterskoleophold, et tilbud om en elevplads eller en ungdomskontrakt.

En ungdomskontrakt er en aftale, hvorved den unge forpligter sig til at deltage i visse nærmere opregnede aktiviteter m.v. mod, at anklagemyndigheden afstår fra yderligere retsforfølgning.

En ungdomskontrakt er et godt tilbud til de unge, et alternativ til en betinget dom med en anmærkning på straffeattesten i 3 år, og netop derfor er det vigtigt, at betingelserne i ungdomskontrakten overholdes såvel af den unge som af samfundet.

Samfundstjeneste:

Forslagsstillerne ser gerne, at samfundstjenestens nuværende kerneområde, berigelseskriminalitet, også bliver udstrakt til at omfatte f.eks. hærværk og mindre voldstilfælde for unge kriminelle i alderen 12-18 år. Med tanke på aldersgruppen, som forslaget er møntet på, finder forslagsstillerne det naturligt, at f.eks. grafithærværk og mindre voldsepisoder kan omfattes af samfundstjeneste.

Eksempler på samfundstjenesteopgaver kunne være vask af politiets biler eller oprydning i skove og på strande.

Samfundstjenesten må gerne have et opdragende element. Unge havner ofte i kriminalitet, fordi forældrene ikke har slået til og har mistet kontrollen med deres børn. De unge skal læres ordentlig adfærd, og at aftaler og regler er til for at blive overholdt.

Skriftlig fremsættelse

Peter Skaarup (DF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af den kriminelle lavalder til 12 år, om indførelse af kriminalretspleje og ungdomsdomstole for unge i alderen 12-18 år samt om yderligere anvendelse af samfundstjeneste.

(Beslutningsforslag nr. B 12).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.

I de europæiske lande har følgende lande ungdomsdomstole:

Belgien

I Belgien behandles straffesager mod lovovertrædere under 18 år som hovedregel af ungdomsdomstole (tribunaux de la jeunesse), der har mulighed for at idømme unge forskellige foranstaltninger. Det kan f.eks. være tildeling af en advarsel, fastsættelse af nærmere vilkår, herunder med hensyn til skolegang, eller anbringelse på institution.

I særlige tilfælde kan straffesager mod unge mellem 16 og 18 år behandles af de almindelige domstole. Det gælder således, hvis de foranstaltninger, der kan idømmes af ungdomsdomstolene, må anses for utilstrækkelige, eller hvis sagen angår overtrædelse af færdselsloven, straffelovens bestemmelser om uagtsomt manddrab og uagtsom legemsbeskadigelse i forbindelse med overtrædelse af færdselsloven eller lov om lovpligtig ansvarsforsikring for motorkøretøjer. Straffesager mod militærpersoner under 18 år behandles ligeledes af de almindelige domstole.

England

I England behandles straffesager mod børn og unge i alderen 10-17 år af en særlig ungdomsdomstol (Youth Court), der på en række punkter adskiller sig fra de almindelige domstole (Crown Court og Magistrate's Court). Det gælder således bl.a. med hensyn til anholdelse, afhøring og gennemførelse af selve straffesagen mod den unge lovovertræder, hvor der lægges betydelig vægt på oplysninger om den unges personlige forhold. Desuden inddrages forældre eller værger i sagen, og selve retsmødet er tilrettelagt således, at den unge lettere kan følge med og deltage i sagen. Endvidere er ungdomsdomstolens fysiske rammer indrettet med sigte på børn og unge, ligesom der er begrænsninger af adgangen for udenforstående til at overvære retsmøderne.

Frankrig

Sager mod unge lovovertrædere under 18 år behandles af en særlig undersøgelsesdommer, der benævnes »børnedommer« (juge des enfants). Børnedommeren kan træffe visse afgørel-

ser i sager mod mindreårige, f.eks. anbringelse på børnehjem eller overdragelse til de sociale myndigheder. Dommeren kan endvidere afsige kendelse om tiltalefrafald eller løsladelse under tilsyn, ligesom sagen kan henvises til de særlige børne- og ungdomsdomstole, hvortil børnedommerens afgørelser i øvrigt kan appelleres.

Unge kriminelle under 18 år kan ikke retsfølges ved de almindelige domstole, men kun ved de særlige »børnedomstole« (tribunaux pour enfants), der er kompetente til at pådømme alle lovovertrædelser begået af unge under 16 år samt mindre alvorlige forbrydelser begået af unge mellem 16 og 18 år.

Børn under 13 år kan kun idømmes særlige sociale foranstaltninger af beskyttende eller opdragende karakter, f.eks. anbringelse på egnet institution. Børn og unge over 13 år kan idømmes fængselsstraf. Straffen kan som udgangspunkt ikke udmåles til mere end halvdelen af strafferammen for vedkommende forbrydelse, hvilket dog kan fraviges for unge mellem 16 og 18 år.

Alvorlige forbrydelser begået af mindreårige mellem 16 og 18 år behandles ved et særligt »nævningeting for mindreårige«.

Det skal bemærkes, at Frankrig ikke har nogen kriminel lavalder.

Grækenland

I Grækenland findes der en ungdomsdomstol ved hver civilret samt en ungdomsappeldomstol ved hver appelret. Disse domstole behandler sager vedrørende børn og unge i alderen 7-17 år.

Irland

I Irland behandles mindre alvorlige straffesager mod børn og unge af kredsretten (District Court), som i disse sager betegnes »Children's Court«. Det overvejes at revidere og videreudvikle ordningen med ungdomsdomstole. I tilknytning hertil kan det nævnes, at der er fremsat et forslag til parlamentsbeslutning om at hæve den kriminelle lavalder fra de nuværende 7 år til 10 år.

Italien

I Italien behandler særlige ungdomsdomstole alle retssager, der involverer børn og unge under 18 år (bortset fra skilsmisssager). Disse domstoles kompetence omfatter således ikke kun straffesager, men også f.eks. adoptions- og tvangsfjernelsessager. Ungdomsdomstolene hører under de regionale appeldomstole. Retten er sammensat af en dommer fra appeldomstolen som retsformand, en dommer fra byretten samt to eksperter fra socialforsorgen.

Ordningen med ungdomsdomstole fungerer efter det oplyste i det store og hele tilfredsstillende. Det overvejes dog at placere ungdomsdomstolene i tilknytning til de almindelige byretter, hvilket bl.a. vil indebære, at sagerne vil kunne behandles tættere på de unges hjem. Desuden søger man at styrke samarbejdet mellem ungdomsdomstolen og de lokale sociale myndigheder for at kunne bistå de unge bedst muligt.

Luxembourg

I Luxembourg er der oprettet to ungdoms- og værgemålsretter, der bl.a. behandler straffesager mod børn og unge under 18 år. Sager vedrørende mere alvorlige forbrydelser eller tilfælde, hvor de foranstaltninger, der kan idømmes af ungdomsdomstolene, ikke skønnes tilstrækkelige, kan dog undtagelsesvis henvises til behandling ved de almindelige domstole, hvis den tiltalte var fyldt 16 år på gerningstidspunktet.

De foranstaltninger, der kan fastsættes af ungdomsretterne, er af forsorgsmæssig eller opdragende karakter og kan enten gennemføres under betroet opsyn eller ved anbringelse i børnehjem eller straffeanstalt. Erfaringerne med ungdomsdomstole er efter det oplyste ganske gode.

Portugal

Portugal har i mange år haft særlige ungdomsdomstole, der behandler såvel straffesager som sociale sager vedrørende unge fra 12 år og op til den kriminelle lavalder på 16 år.

Ungdomsdomstolene kan træffe afgørelse om anbringelse på særlige institutioner, overvågning af den unge, uddannelse, social beskyttelse og lignende.

Dobbelttheden i systemet, hvorefter de samme domstole behandler sager vedrørende kriminelle handlinger og sociale sager, har givet anledning til kritik, idet de to sagstyper behandles på samme måde og personerne anbringes på de samme

institutioner. På den baggrund har der været forslag til en reform om opdeling af ungdomsdomstolene i henholdsvis en juridisk og en social afdeling.

Tyskland

I Tyskland er der oprettet ungdomsdomstole (Jugendgerichte), som behandler straffesager mod børn og unge i aldersgruppen fra den kriminelle lavalder på 14 år og op til 21 år.

Østrig

Østrig har oprettet særlige ungdomsdomstole i de tre regioner (Länder) Wien, Graz og Linz samt etableret specielle afdelinger, der behandler straffesager mod børn og unge, ved de almindelige domstole i landets øvrige regioner.

Dommere og anklagere, der er beskæftiget med straffesager mod børn og unge, skal have pædagogisk indsigt og særligt kendskab til psykologi og socialarbejde. Desuden skal mindst halvdelen af de medvirkende lægdommere (domsmænd eller nævninge) være uddannet som lærere eller pædagoger eller være beskæftiget med ungdomsforsorg eller ungdomsarbejde.

Erfaringerne med særlige ungdomsdomstole er tidligere blevet drøftet i det østrigske parlament i forbindelse med vedtagelsen af en ny lov om ungdomsdomstole. Det blev i den forbindelse tilkendegivet, at de særlige ungdomsdomstole i Wien, Graz og Linz bør bevares som følge af den positive indvirkning på samarbejdet mellem domstolene og øvrige involverede myndigheder og institutioner.

Danmark, Finland, Holland og Sverige har ingen ungdomsdomstole. Om Sverige kan oplyses, at den svenske retsplejelovgivning imidlertid indeholder enkelte særregler om behandling af straffesager mod unge under 21 år. Heraf fremgår bl.a., at disse sager ved de almindelige byretter og landsretter skal behandles af »erfarne dommere, som med hensyn til interesse og anlæg for arbejde med unge lovovertrædere er særlig egnede til opgaven«. Det samme gælder med hensyn til domsmænd og nævninge.

USA

Med hensyn til erfaringerne med ungdomsdomstole i USA er det sådan, at USA som føderal stat ikke har nogen ensartet national lovgivning om strafferetlig forfølgning af unge kriminelle. Reguleringen heraf sker således på del-

statsniveau og kan derfor variere. Hvorvidt retsforfølgningen sker ved ungdomsdomstole eller ved de almindelige domstole, afhænger dog typisk af en kombination af den tiltaltes alder og forbrydelsens karakter samt eventuelle tidligere straffe.

Der kan spores en tendens til ændringer i lovgivningen vedrørende ungdomskriminalitet, hvorefter et stigende antal sager mod unge lovovertrædere overføres fra det ungdomskriminalretlige system til det almindelige domstolssystem. Det er bl.a. sket ved at sænke den kriminel-

le lavalder eller tilføje forbrydelsesarter på listen over de kriminelle handlinger, der automatisk fører til retsforfølgning ved almindelige domstole. Desuden har flere stater ændret procedurereglerne for ungdomsdomstolene, således at det er blevet lettere for ungdomsdomstolene at overføre de unge kriminelle til de almindelige domstole. Denne udvikling ses som et tegn på et generelt ønske i befolkningen om hårdere straffe og om at afskrække førstegangskriminelle fra at fortsætte den kriminelle løbebane.